

SRPSKO-HRVATSKI
SNJEŽANE KORDIĆ

Snježana Kordić, *Serbo-Croatian*. München – Newcastle, 1997. Lincom Europea, Languages of the World/Material 148.

U pogledu današnje kroatistike u Njemačkoj sigurno će nam tri knjige zapeti za oko: Mario Grčević, *Die Entstehung der kroatischen Literatursprache* (Quellen und Beiträge zur kroatischen Kulturgeschichte, Böhlau, 1997.), Leopold Auburger, *Die Kroatische Sprache und der Serbokroatismus* (Gerhard Hess Verlag, Ulm/Donau, 1999.) te knjiga o kojoj će ovdje biti riječ. Grčevićeva knjiga je prikazana u nas u Jeziku i naišla je u Hrvatskoj na zaslužena priznanja, o Auburgerovoj vrijednoj knjizi bit će sigurno govora, a u pokušaju održavanja na životu "srpskohrvatskog" Snježana Kordić ne udara ni u ploču ni u čavao nego promašuje i jedno i drugo.

Danas kad i Srbi kod kuće, a uglavnom i u svijetu odbacuju "srpskohrvatski", ta je knjiga svojevrsni vapaj za potonulim lađama. Već u reklamiranju tog jezika (na stranici gdje se nalazi mjesto izdanja, izdavač te ISBN broj) napominje se da taj jezik govori "oko 16 milijuna ljudi", a u odjeljku pod 0.1. (3. stranica) broj se popeo na "oko 17 milijuna ljudi". Brže od toga su rasle samo "žrtve fašizma" u beogradskim vojnim enciklopedijama!

Među dijalektima se torlački uopće i ne spominje, vjerojatno zato što bi narušio dijalekatno trojstvo (štokavski, kajkavski i čakavski). Prema dijalekatnoj karti veći dio istarskog primorja govori – štokavski, što jednostavno nije istina.

Na str. 4. piše da se u prošlosti "SH u gramatikama i rječnicima također nazivlje ilirski, slavonski, dalmatinski itd." Prije

svega ako naziv "srpskohrvatski" datira tek od Kopitara, onda je besmisleno govoriti o gramatikama i rječnicima "u prošlosti SH" (englesku kraticu Snježane Kordić SC prenosim kao SH), pa evo rado bih da nam autorica navede primjere koji bi nam pokazali kad se to naziv "dalmatinski" rabio za "srpskohrvatski".

Nije točna ni tvrdnja da je "samo u Hrvatskoj, tijekom zadnjih nekoliko godina, službeno pismo ekskluzivno latinica". Dabome riječi "tijekom zadnjih nekoliko godina" i "ekskluzivno" imaju svoju nejezičnu konotaciju i trebale bi kao pokazati kako je Hrvatska u pogledu jezičnih sloboda iza drugih republika bivše Jugoslavije.

Ne znam odakle je tu tvrdnju izvukla, sigurno ne iz *Ustava Republike Hrvatske* gdje stoji (članak 12; *Narodne novine* 56/22. XII. 1990.): "U pojedinim lokalnim je-dinicama uz hrvatski jezik i latiničko pi-smo u službenu se uporabu može uvesti i drugi jezik te ćiriličko ili koje drugo pismo pod uvjetima propisanim zakonom." (Nav. prema *Hrvatski jezik u Hrvatskom saboru*, Dom i Svijet, Zagreb, 1997., str. 99.).

U klasifikaciji suglasnika na str. 5. parovi *b-p*, *d-t* i *g-k* označeni su sa "Stop!" "Stop konsonanti" – e baš svašta!

U pogledu suglasnika *č* i *ć* autorica navodi kako u govornom jeziku nije potrebno posvećivati posebnu pažnju "u ostvarivanju različita izgovora *č* i *ć*". Ako su to dva različita suglasnika – a jesu! – zašto bi onda trebalo posebnu pažnju posvećivati pisanju (valjda i čitanju), ali ne i izgovoru?! Da stvar bude još gora, dodaje se isto i za *dž* i *đ*.

Napomenuto je (na str. 4.) "da u stran-im riječima i dijalekatnim toponimima" također *l* i *n* mogu biti slogotvorni, a onda se navodi samo "bicikl" i "njutn". "Dijalekatnih toponima" tu nema ni za lijek! Istini će bliže biti Brozović kad tvrdi (u

tzv. velikoj Akademijinoj gramatici, str. 407.) da slogotvorni fonovi *l* i *n* dolaze isključivo u tuđicama (npr. rijeka *Vltava*) te u nekim riječima koje se nalaze “u normalnom fondu europeizama”, kao npr. *ansambl...*

Od mnogih krivih tvrdnja (bar s obzirom na hrvatski jezik, ili po S. K. “zapadnji dio govornika srpskohrvatskoga jezika”) jedna je da je od jednačenja po zvučnosti izuzeta samo kombinacija *d+s* (*brodski*), jer postoji više kombinacija u kojima iza zvučnoga *d* dolazi nezvučni konsonant (*nadčestiar, nadčovjek, odšiti...*).

Ili ona napomena (na str. 8.) da je “staroslavenski jat” reflektiran u ijekavskom kao *ije* u dugim slogovima i kao *je* u kratkim, što jednostavno ne odgovara istini: *djedo, djelce, djeva, Vjeko...*

Nisu točne ni one riječi na str. 6. kojima se tvrdi da dva ista suglasnika dolaze skupa samo u superlativima pridjeva koji počinju suglasnikom *j*, jer imamo riječi kao što su *nadržavni, poddijalekt...*

U morfofonemskim alternacijama govori se o alternaciji *a-0* (tzv. pokretno *a*), ali se imenice srednjeg roda (tip *pismo*: gen. mn. *pisama...*) uopće ne spominju. Nema tu ni brojeva (m. r. *jedan*: ž. r. *jedna*, gl. br. *osam*: redni br. *osmi...*). Da nije bio u pitanju “prostor” vidi se i po tom što se donose i tako sporedne pojave kao što je “pokretno *a*” u nekim riječima stranog podrijetla kao što su *metar* i *centar*.

Na istoj razini gramatičkih kategorija (str. 8.) uz imenice dolaze “broj, rod, padež i živost” (“number, gender, case and animacy”). Jedinствена je! Je li baš ta “animacy” (odnosi “živo” : “neživo”) uopće važna za ženski rod i ne bi li onda trebalo na istoj razini gramatičkih kategorija spomenuti i palatalnost?

Sama činjenica da je uporaba pridjev-

nih oblika dosta različita u hrvatskom i u srpskomu, zatim pitanje uporabe *s* i *sa* u tim dvama jezicima (*njegova brata* i *njegovog/a/ brata, s mužem : sa mužem*) te tzv. “navesak” odnosno “fakultativni samoglasnik” (*iz pravog društva : iz pravoga društva, tom : tome/tomu...*) onako čvrsto postavljene odnose samoglasnici : suglasnici čini potpuno neuvjerljivima. Još se više povećava ta nauvjerljivost znamo li za razlike između hrvatskoga i srpskoga glede “jata”.

Ni kratko poglavlje o akcentima nije bez besmislica. Da se proklitike (a posebno negacija *ne*) vladaju posebno u srpskom a posebno u hrvatskomu, o tome ne bi trebalo ni govoriti. Je li negacija *ne* u hrvatskom na isti način proklitika u sintagmi *ne zna* ili *ne treba* kao u *ne telefonira*? Je li u rečenici *on ne telefonira* ono *ne* uopće proklitika?

Među imenicama sr. roda nalazimo i *korzo*. Kakav inače ima osjećaj za jezik Snježana Kordić pokazuje i to što među imenicama koje se ubrajaju u one što označuju živo točno navodi *mrtvaca, pokojnika* i *keca*, ali ne navodi dvojstva, kakva su, uostalom, veoma česta: *Vidim vjesnik/Vidim vjesnika, Kupio sam glasnik/Sreo sam glasnika...* Ako se marke automobila uzimlju kao živo i neživo, onda se isto može reći i za *kec/keca; Baci kec/Baci keca*.

I neupućen će čitatelj vidjeti da ono *s* dugom i kratkom množinom jednoslogovnih imenica m. r. nešto nije u redu. Tu su dvije pogrješke: jedna je što riječi kao *mozak* i *pljusak* nemaju dvoslogovnu osnovu u kosim padežima pa prema tomu ni u padežima množine, a druga je što nije spomenuto da mnoge imenice imaju dvostruku množinu od kojih svaki oblik ima svoje posebno značenje: npr. *zubi : zubovi, sati : satovi, oci : očevi...*

Glede određenih i neodređenih pridjevnih oblika, u bilješci 8. na str. 18. autorica optužuje Hrvatsku zbog "nove sociolingvističke politike", počinjući odlučno, ali netočno: "Dugi nastavci u kosim padežima potpuno su potisnuli kratke nastavke. Tijekom zadnjih godina postoji pokušaj u Hrvatskoj da se ponovno u upotrebu vrate ti oblici. To je dio nove sociolingvističke politike da se vrate u uporabu arhaične riječi i oblici te da se konstruiraju nove riječi, neologizmi umjesto uobičajenih riječi, a sve to sa svrhom da se na zapadu SH jezične zajednice jezik učini što različitim od jezika istočne SH zajednice. Vođe nove jezične politike proglašavaju nepravilnim ono što je bilo uobičajeno i pravilnim ono što je bilo rijetko, arhaično ili čak ono što nije u uporabi ni postojalo i onda se za to zalažu u praksi kontrolirajući priopćajna sredstva, školske priručnike i sl. Takvo izvratanje kriterija što je pravilno a što nepravilno u jeziku čini one kojima je to materinski jezik nesigurnima i frustriranim." Taj sam tekst, pun netočnosti i besmislica, naveo u potpunosti, a čitatelji će sami prosuditi koliko je tu podmetanja, a koliko istine.

No ovdje treba zaista napomenuti kako Snježana Kordić nema mnogo uvida u pitanja određenih i neodređenih pridjevnih oblika. Razborito, razložno i s dosta primjera o tomu je pisao (među inima) prof. Stjepko Težak u knjizi *Hrvatski naš svagda(š)nji* (Školske novine, Zagreb, 1990., str. 154.–156.), iz čega se vidi da je pitanje ipak nešto složenije negoli se to Snježani Kordić čini.

Koliko će Srbima koristiti ovo djelo, ne znam, ali uz neke izraze kao *rđati* i *porvati se* (dabome, tražeći rijetke slučajeve sa sonantnim *r* iza samoglasnika!) te ćirilice gotovo da u knjizi srpskoga ničeg

i nema, osim opet ponegdje ponečeg kao ono pomoćni glagol *ht(j)eti* na str. 46.

Izdavaču se ovog jezičnog niza nisu sigurno ni postavljala tako "nevažna" ("sitničava") pitanja radi li se tu o hrvatskom ili o srpskom, "o zapadnom ili istočnom d(ij)elu SH zajednice". Njemu je bio važan naslov, uobičajen dabome, a vjerojatno i ono da autorica dadne "jezične packe Hrvatskoj".

Vinko Grubišić

Bilješka:

- * Vidjeti među inima: Božo Ćorić, *Serbian for Foreigners* (peto izdanje), Međunarodni slavistički centar, Beograd, 1995. Pa i u Njemačkoj je *Lehrbuch der serbokroatischen Sprache* Aloisa Schmausa zamijenjen novim izdanjem pod naslovom *Lehrbuch der serbischen Sprache*, koje je preradila Vera Bojić (Verlag Otto Sagner, München, Band 1, 1994. i Band 2, 1996.).

DRUGI HRVATSKI SLAVISTIČKI KONGRES

Sredinom rujna u Osijeku je održan Drugi hrvatski slavistički kongres. U pet radnih dana (od 14. do 18. rujna) izlagalo se i raspravljalo o bitnim pojavama hrvatskoga jezika, hrvatske književnosti i slavistike povezane s kroatistikom. Na kongresu je sudjelovalo tristotinjak hrvatskih i stranih slavista koji su pristigli iz dvadesetak zemalja. Najviše stranih sudionika, uključujući i pripadnike hrvatskih manjina, stiglo je iz Njemačke, Austrije i Mađarske. Među njima su bili i slavisti iz svih slavenskih zemalja osim Srbije i Bjelorusije. Zbog